

10. SEGURETAT SOCIAL I PROTECCIÓ SOCIAL

Entre els principis rectors de la política social i econòmica, la Constitució espanyola estableix l'obligació per part dels poders públics de mantenir un règim públic de Seguretat Social per a tots els ciutadans que garanteixi l'assistència i les prestacions socials suficients en les situacions de necessitat, especialment en cas de falta de feina (art. 41 CE).

Així, l'Estat, a través de la Seguretat Social, garanteix a les persones compreses en el seu camp d'aplicació, les que realitzen una activitat professional o compleixen els requisits exigits en la modalitat no contributiva, així com als familiars o assimilats que tinguessin al seu càrrec, la protecció adequada enfront de contingències i en les situacions que es contemplen en la Llei general de la Seguretat Social.

L'anàlisi de la protecció social té, doncs, com a eix bàsic l'anàlisi del sistema de la Seguretat Social, que és el principal baluard de la protecció social i mecanisme fonamental de la distribució de rendes.

L'objectiu genèric de la Seguretat Social és donar cobertura a les obligacions previstes que, segons la classificació funcional de despeses, es refereixen bàsicament a les prestacions econòmiques (en les quals s'inclouen les pensions), a les sanitàries (prestació protectora) i als serveis socials.

A més d'aquests objectius bàsics, cal assenyalar altres tipus d'objectius bàsics i específics que la Seguretat Social pretén assolir, com ara el manteniment del poder adquisitiu de les pensions, l'increment de la cobertura de l'assistència sanitària conforme al PIB, la lluita contra el frau i el mal ús de les prestacions (sobretot la incapacitat temporal), la contenció de les despeses de funcionament ordinari, l'apropament de les bases màximes de cotització als salaris reals i la consolidació de les esferes contributives i no contributives amb l'objecte que les cotitzacions socials financin les prestacions contributives juntament amb les despeses derivades de la seva gestió i funcionament.

El sistema de la Seguretat Social ve integrat, segons la Llei general de la Seguretat Social, pel règim general (regulat en el títol II) i pels règims especials als quals es refereix l'article 10. Així, s'estableixen règims especials en aquelles activitats professionals en les quals, per la seva naturalesa, les seves peculiars condicions de temps i lloc o per la naturalesa dels seus processos productius, sigui precís per a l'adequada aplicació dels beneficis de la Seguretat social.

En aquest sentit es consideren del règim general els treballadors per compte aliè que prestin els seus serveis en les condicions establertes en l'article 1.1 de l'Estatut dels treballadors i dels règims especials els que s'enquadren els grups següents: els treballadors dedicats a les activitats agrícoles, forestals i pecuàries, així com els titulars de petites explotacions que les cultivin directament i personalment, els treballadors per compte propi o autònoms, els treballadors del mar, els treballadors de la mineria i del carbó, els funcionaris públics, civil i militars, els treballadors de la llar, els estudiants i

la resta de grups que determini el Ministeri de Treball i de la Seguretat Social per considerar-ho necessari.

El sistema de la Seguretat Social a Espanya està configurat per l'existència de dos àmbits de protecció: el contributiu, en el qual la intensitat de l'acció protectora està en funció de les cotitzacions efectuades i el finançament del qual correspon a les cotitzacions efectuades, i el no contributiu, de caràcter universal que garanteix la protecció a aquells que no han pogut tenir accés a la protecció contributiva, ja sigui per no haver cotitzat o per no haver-ho fet en la quantia suficient, i que es trobin en situació de necessitat i manquin dels recursos necessaris per atendre la cobertura de les seves necessitats. El finançament de les prestacions no contributives surt dels pressuposts propis de la Seguretat Social i de les aportacions que es fan des dels pressuposts generals de l'Estat, tot i que la gestió estigui transferida a les comunitats autònomes.

Dins les prestacions econòmiques contributives hi ha les pensions i les prestacions econòmiques de caràcter general o subsidis, mentre que pel que fa a les prestacions de caràcter no contributiu o assistencial, cal diferenciar entre les pensions no contributives de la Seguretat Social (que cobreixen el dret a pensions de jubilació i invalidesa), l'atenció a persones amb capacitat subsidiada o beneficiaries de la LISMI, i per últim les pensions assistencials.

La gestió i administració de la Seguretat Social s'efectua, sota la direcció i tutela dels respectius departaments ministerials, d'acord amb els principis de simplificació, racionalització, economia de costos, solidaritat financera i unitat de caixa, eficàcia social i descentralització, per les entitats gestores següents: l'Institut Nacional de la Seguretat Social, per a la gestió i administració de les prestacions econòmiques del sistema de la Seguretat Social, l'Institut Nacional de la Salut, per a l'administració i gestió de serveis sanitaris¹⁵⁰ i l'Institut Nacional de Serveis Socials, per a la gestió de les pensions d'invalidesa i de jubilació, en les seves modalitats no contributives, així com dels sistemes complementaris de les prestacions del sistema de la Seguretat Social.

La Tresoreria General de la Seguretat Social és un servei comú amb personalitat jurídica pròpia en el qual s'unifiquen tots els recursos financers, tant per a operacions pressupostàries com extrapressupostàries. Té al seu càrrec la custòdia dels fons, valors i crèdits i dels serveis de recaptació de drets i pagaments de les obligacions del sistema de la Seguretat Social.

Pel que fa a l'estructura i competències d'aquestes entitats, el Govern és qui les reglamenta, a proposta del departament ministerial. Les entitats gestores desenvolupen la seva activitat en règim descentralitzat, en els diferents àmbits territorials.

A més de les entitats gestores i dels serveis comuns existeixen també entitats col·laboradores. La col·laboració en la gestió del sistema de la Seguretat Social es du a terme

¹⁵⁰ A partir de l'1 de gener del 2002 la gestió dels serveis sanitaris correspon a la comunitat autònoma de les Illes Balears.

per les mútues d'accidents de treball i malalties professionals de la Seguretat Social, per empreses i per associacions, fundacions i entitats públiques i privades sempre que estiguin inscrites en un registre públic.

10.1. AFILIACIÓ, COTITZACIÓ I RECAPTACIÓ

L'afiliació al sistema de la Seguretat Social és obligatòria, independentment del sexe, estat civil i professió, per als treballadors espanyols que resideixen a Espanya i per als estrangers que resideixen o es trobin legalment a Espanya, sempre que, en ambdós supòsits, exerceixin la seva activitat en territori nacional i estiguin inclosos en alguns dels règims que integren el sistema.

Per la seva part, la cotització és obligatòria en els règims general i especials, obligació que neix des del moment d'iniciar-se l'activitat corresponent i es determina en les normes reguladores de cada règim les persones que han de complir-la.

Les bases i tipus de cotització a la Seguretat Social són els establerts cada any a la corresponent Llei de pressuposts generals de L'Estat.

El nombre total de treballadors afiliats als diversos règims de la Seguretat Social a les Illes Balears durant l'exercici 2001 es va elevar a 339.207 enfront dels 329.520 registrats per a l'any anterior. Així, l'any 2001 es produeix un increment a una taxa del 2,94%, lleugerament més baixa que la de l'any anterior (5,2%) tal i com es detalla en els quadres III-153 i III-154.

QUADRE III-153.

Població afiliada a la Seguretat Social 2000-01 distribució segons els diferents règims

	2000	2001	01/00
			%
Règim general	244.875	253.766	3,63
Règim especial d'autònoms	72.941	73.821	1,21
Règim especial agrari	5.753	5.348	-7,04
Règim especial del mar	1.977	1.975	-0,10
Règim especial del carbó	-	-	0,00
Règim especial de la llar	3.974	4.297	8,13
Total afiliats	329.520	339.207	2,94

Fonte: *Tresoreria General de la Seguretat Social, Direcció Provincial a les Illes Balears.*

QUADRE III-154.

Afiliats en alta del sistema 2001

	Afiliats per compte aliè (1)	Afiliats per compte propi (2)	Total
Gener	258.454	75.984	334.438
Febrer	267.750	76.492	344.242
Març	283.939	77.079	361.018
Abril	308.157	78.853	387.010
Maig	335.892	81.560	417.452
Juny	347.531	82.434	429.965
Juliol	351.033	82.636	433.669
Agost	341.982	82.249	424.231
Setembre	338.504	82.167	420.671
Octubre	292.715	81.043	373.758
Novembre	268.420	77.669	346.089
Desembre	261.554	77.653	339.207
Mitjana	304.661	79.652	384.313

(1) Treballadors del règ. general i dels règs. especials agrari, del mar, de la mina i carbó, i treballadors de la llar

(2) Treballadors per compte propi dels règs. especials agrari, del mar i d'autònoms

Fonte: *Tresoreria General de la Seguretat Social, Direcció Provincial a les Illes Balears.*

Els treballadors afiliats al règim general representaren el 74,8% del total, mentre que el règim especial d'autònoms comptà amb el 21,76%. Dades que no disten gaire d'aquelles relatives a l'exercici 2000, ja que tot i haver-se produït un increment en el nombre d'afiliacions en ambdós règims, la seva importància relativa en el còmput general d'afiliacions no hauria variat més que en un 0,3% d'increment en el cas del règim general i una reducció similar en el cas dels autònoms. Els altres règims tampoc no experimentaren variacions significatives.

La gestió recaptadora de la Seguretat Social la du a terme la Tresoreria General de la Seguretat Social, com a caixa única del sistema, tant pel que fa a la recaptació voluntària a l'executiva, sota la direcció, vigilància i tutela de l'Estat. Els imports acumulats de la recaptació pressupostària relatius a l'exercici 2001 són els que es reflecteixen al quadre III-155.

De l'anàlisi d'aquestes dades destaca el fet que la recaptació pressupostària acumulada, en període voluntari, ha estat de 258.724 milions de pessetes (1.554,96 milions d'€), amb la qual cosa s'ha experimentat un increment del 8,97% respecte de l'any anterior, en el qual la recaptació va ser de 237.434,5 milions de pessetes (1.427,7 milions d'€), mentre que en la recaptació en via executiva, s'aprecia una disminució de les quantitats recaptades, que presenten un total de 5.131,54 milions de pessetes (30,24 milions d'€) enfront dels 5.331,72 milions de pessetes (32,04 milions d'€) de l'any anterior, que en termes percentuals suposa una reducció del -5,63% amb relació a l'any anterior.

QUADRE III-155.

Recaptació de la Seguretat Social 2000-2001

	Recaptació en via voluntària			Recaptació líquida			Recaptació executiva		
	2000 (en milers)	2001 (en milers)	01/00 (%)	2000 (en milers)	2001 (en milers)	01/00 (%)	2000 (en milers)	2001 (en milers)	01/00 (%)
Gener	15.604.868	18.948.566	21,43	17.352.479	19.587.807	12,88	211.994	371.380	75,18
Febrer	18.488.429	16.969.019	-8,22	17.448.613	19.526.760	11,91	553.321	499.141	-9,79
Març	17.302.091	20.447.318	18,18	18.151.936	19.894.330	9,60	576.293	381.051	-33,88
Abril	17.856.945	18.791.734	5,23	19.321.743	21.337.384	10,43	308.134	313.843	1,85
Maig	18.702.276	21.792.046	16,52	20.685.617	23.000.789	11,19	539.663	412.561	-23,55
Juny	20.472.614	21.902.828	6,99	23.068.264	25.201.638	9,25	553.941	399.509	-27,88
Juliol	20.871.091	23.593.114	13,04	23.824.187	26.188.814	9,93	466.964	466.061	-0,19
Agost	21.730.728	23.307.535	7,26	24.098.752	26.318.613	9,21	473.336	466.848	-1,37
Setembre	21.165.716	23.293.517	10,05	23.808.867	26.165.615	9,90	437.318	468.668	7,17
Octubre	21.404.068	23.351.116	9,10	24.268.466	26.688.279	9,97	542.544	493.036	-9,13
Novembre	21.021.095	22.853.442	8,72	23.625.242	25.608.732	8,40	392.935	433.864	10,42
Desembre	22.814.559	23.473.880	2,89	19.786.125	21.222.608	7,26	275.276	325.579	18,27
Total	237.434.480	258.724.115	8,97	255.440.291	280.741.369	9,90	5.331.719	5.031.541	-5,63

Fonte: Tresoreria General de la Seguretat Social, Direcció Provincial a les Illes Balears.

Això no obstant, la recaptació líquida de l'exercici 2001 va ser de 280.641,4 milions de pessetes (1.687,29 milions d'€), enfront dels 255.440,3 milions de pessetes (1.535,23 milions d'€), la qual cosa determina un increment percentual total del 10,42%.

10.2. DESPESES DE LA SEGURETAT SOCIAL

Aquest apartat recull l'evolució del nombre de pensions de l'any 2001, tant en la seva modalitat contributiva com no contributiva del sistema de la Seguretat Social.

La variació en el nombre de les pensions és conseqüència directa del creixement i índex d'envelliment de la població i de la taxa d'activitat, així com de l'entrada en vigor de noves disposicions legals en les quals s'estableixen els requisits per accedir-hi.

En el terreny de les pensions contributives i si comparam les dades relatives als valors mitjans de les pensions de les diferents comunitats autònomes, les pensions de les Illes Balears s'han situat sempre entre els llocs baixos de la taula. La pensió mitjana de les Illes Balears es troba, doncs, entre les més baixes del país amb relació a la resta de comunitats autònomes tal i com es detalla en el quadre III-156.

Si feim l'anàlisi comparativa dels valors de la pensió mitjana per a cada un dels conceptes per separat, trobam casos en què la nostra comunitat autònoma se situa entre les tres comunitats amb més baixa pensió del país. Aquest és el cas de les pensions mitjanes de jubilació, viduïtat, orfandat i favor familiar. Això no obstant, en el cas de la pensió mitjana de viduïtat, cal afegir que són les que percentualment més s'han incrementat i, en concret, poden arribar, des d'aquest any, al 70% de la base reguladora per a aquells casos amb càrregues familiars.

El fet que la pensió de viduïtat a les Illes Balears sigui tan baixa pot trobar la seva raó en el fenomen de la concurrència, que suposa que un mateix perceptor rebi més d'una pensió per diferents conceptes. Concretament a Balears, més del 40% de les pensions de viduïtat són concurrents amb altres tipus de pensió.

Un altre fet remarcable del cas de les viduïtats per al qual no existeixen estadístiques concretes és el nombre de persones vídues que, ja sigui pel fet de tenir una feina o per comptar amb rendes que els impedeixen fins i tot assolir el mínim, superen les rendes requerides per tenir el dret de rebre la pensió. En la nostra comunitat autònoma, amb una alta taxa d'activitat femenina, existeix probablement major percentatge de pensionistes de viduïtat que treballen.

El nombre de pensions contributives percebudes a les Illes Balears, a data de 31 de desembre del 2001, ha estat de 149.158 enfront de les 148.021 de l'any anterior. Aquesta xifra representa l'1,94% del nombre total de pensions contributives de l'Estat espanyol, la xifra del qual en termes absoluts per a aquest mateix any ha estat de 7.678.000 enfront de les 7.649.392 de l'any 2000 (vegeu quadre III-157).

QUADRE III-156.

Pensions contributives a les diferents comunitats autònomes 2001

	Incapacitat permanent			Jubilació			Viduitat			Orfandat i favor familiar			Total pensions		
	Nombre	Import mitjà		Nombre	Import mitjà		Nombre	Import mitjà		Nombre	Import mitjà		Nombre	Import mitjà	
	(milers)	(ptes)	(euros)	(milers)	(ptes)	(euros)	(milers)	(ptes)	(euros)	(milers)	(ptes)	(euros)	(milers)	(ptes)	(euros)
Andalusia	172,7	90.120	541,63	651,0	86.742	521,33	327,0	56.495	339,54	62,5	33.387	200,66	1.213	76.320	458,69
Aragó	21,2	106.647	640,96	161,5	94.189	566,09	70,1	59.488	357,53	8,1	39.548	237,69	261	84.176	505,91
Astúries	30,7	121.483	730,13	164,8	118.144	710,66	79,0	61.361	368,79	9,9	44.092	265,00	285	100.209	602,27
Illes Balears	17,9	88.617	532,60	87,6	83.614	502,53	38,2	52.134	313,33	4,8	31.349	188,41	149	74.426	447,31
Illes Canàries	23,9	84.774	509,50	109,0	91.665	550,92	58,7	58.508	351,64	13,7	33.447	201,02	205	77.491	465,73
Cantàbria	10,9	97.372	585,22	73,0	98.564	592,38	31,8	56.852	341,69	4,9	39.174	235,44	121	85.057	511,20
Castella-La Manxa	26,8	84.614	508,54	188,7	84.862	510,03	85,8	58.591	352,14	13,2	35.259	211,91	315	75.594	454,33
Castella i Lleó	42,7	98.812	593,87	352,9	89.203	536,12	147,0	56.438	339,20	21,0	38.059	228,74	564	79.481	477,69
Catalunya	144,4	95.424	573,51	827,3	95.607	574,61	343,2	58.305	350,42	34,9	36.530	219,55	1.350	84.577	508,32
Com. Valenciana	73,0	85.517	513,97	441,0	85.517	513,97	206,3	56.248	338,06	28,6	33.464	201,12	749	75.466	453,56
Extremadura	18,1	76.584	460,28	110,3	79.614	478,49	56,0	57.378	344,85	9,9	33.730	202,72	194	70.593	424,27
Galícia	57,5	79.991	480,75	428,2	76.874	462,02	162,8	48.475	291,34	25,2	35.146	211,23	674	68.722	413,03
Madrid	62,1	114.297	686,94	482,9	114.712	689,43	224,5	64.654	388,58	32,1	39.758	238,95	802	97.567	586,93
Murcia	28,4	76.293	458,53	109,6	84.502	507,87	50,3	54.410	327,01	8,5	33.046	198,61	197	73.396	441,12
Navarra	9,8	114.605	688,79	61,6	101.226	608,38	26,0	61.265	368,21	3,8	40.640	244,25	101	89.978	540,78
País Basc	40,9	124.545	748,53	254,3	121.613	730,96	116,9	67.039	402,91	17,2	43.562	261,81	429	103.906	624,49
La Rioja	5,8	94.269	566,57	35,2	87.354	525,01	14,3	57.555	345,91	1,8	38.018	228,49	57	79.035	475,01
Ceuta i Melilla	1,6	112.259	674,69	6,7	109.623	658,85	4,5	60.498	363,60	1,1	32.282	194,02	14	87.932	528,48
Total	788,4	97.012	583,06	4.545,6	94.646	568,87	2.042,4	58.094	349,15	301,2	36.694	220,53	7.678	82.440	495,51

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials.

QUADRE III-157.

Nombre de pensions a les Illes Balears i a Espanya 1998-01

	Total pensions		Var. any anterior	
	Balears	Espanya	Balears	Espanya (%)
1998	144.912	7.476.202	1,40	
1999	146.053	7.561.781	0,79	1,14
2000	148.021	7.649.392	1,33	1,16
2001	149.158	7.678.000	0,77	0,37

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Tant en l'esfera nacional com a la nostra comunitat es pot observar un increment molt suau de les prestacions durant l'exercici 2001, que en termes percentuals se situa en el 0,37% per al territori nacional i en el 0,77% a les Illes.

L'import total de les pensions contributives abonades per l'Institut Nacional de la Seguretat Social a les Illes Balears ha arribat, l'any 2001 a 151.496 milions de pessetes (910,51 milions d'€), enfront dels 144.843 milions de l'exercici anterior (870.52 milions d'€), cosa que suposa un increment del 4,59% respecte de l'any 2000, taxa de variació lleugerament inferior a la relativa a l'any 2000 amb relació al 1999 que va ser del 9,29%, tal com es reflecteix al quadre III-158.

QUADRE III-158.

Import anual de les pensions 1999-2001

	1999	2000	2001	%
	(en milers de ptes.)			
Pensions	132.519.996	144.843.138	151.495.958	4,59
Incapacitat permanent	18.888.704	21.085.140	22.402.377	6,25
Jubilació	88.508.142	96.028.309	100.033.180	4,17
Viduïtat	23.356.384	25.710.800	26.972.863	4,91
Orfandat	1.681.476	1.926.404	2.000.888	3,87
Favor familiar	85.290	92.485	86.650	-6,31

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Pel seu pes relatiu sobre el total de pensions del sistema contributiu, les pensions de jubilació són les més importants ja que suposen el 66% de la despesa, seguides de les de viduïtat i incapacitat permanent que representen el 17,8% i 14,8% respectivament. La distribució de les pensions per a cada concepte segons els diferents règims del sistema, es detalla en els quadres del III-159 al III-163.

QUADRE III-159.

Pensions de jubilació 2001: distribució segons els diferents règims

	Nombre	Import mensual	Promig mensual
		(en milers de ptes)	
R. general	44.829	4.716.217	105,20
R.e. agrari	17.298	1.070.359	61,88
agrari compte aliè	4.848	305.666	63,05
agrari compte propi	12.450	764.693	61,42
R.e. autònoms	13.642	856.909	62,81
R.e. treballadors de la llar	4.796	262.350	54,70
R.e. mina i del carbó	199	31.919	160,40
R.e. treballadors del mar	1.666	206.979	124,24
Accidents laborals	690	56.792	82,31
Malaties professionals	37	4.990	134,86
SOVI	4.702	186.756	39,72
Total	87.859	7.393.271	84,15

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

QUADRE III-160.

Pensions de viduïtat 2001: distribució segons els diferents règims

	Nombre	Import mensual	mitjana mensual
		(en milers de ptes.)	
R. general	22.790	1.349.567	59,22
R.e. agrari	6.491	244.725	37,70
agrari compte aliè	2.821	113.274	40,15
agrari compte propi	3.670	131.451	35,82
R.e. autònoms	5.988	257.151	42,94
R.e. treballadors de la llar	344	11.236	32,66
R.e. mina i del carbó	156	9.842	63,09
R.e. treballadors del mar	1.220	69.605	57,05
Accidents laborals	790	51.230	64,85
Malaties professionals	48	2.629	54,77
SOVI	667	19.269	28,89
Total	38.494	2.015.254	52,35

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Pel que fa al reconeixement del dret als subsidis i altres assignacions o prestacions econòmiques gestionades i abonades per l'INSS, l'any 2001 s'ha abonat un import total de 14.247 milions de pessetes (85,63 milions d'€) a la nostra comunitat. Això suposa un increment d'un 7,2% amb relació a l'exercici precedent tal i com es detalla en el quadre III-165.

QUADRE III-161.

**Pensions per incapacitat permanent 2001
 distribució segons els diferents règims**

	Nombre	Import mensual	Mitjana mensual
		(en milers de ptes.)	
R. general	12.021	1.182.060	98,33
R.e. agrari	1.003	54.160	54,00
agrari compte aliè	319	18.681	58,56
agrari compte propi	684	35.479	51,87
R.e. autònoms	2.348	153.781	65,49
R.e. treballadors de la llar	526	27.500	52,28
R.e. mina i del carbó	22	2.909	132,23
R.e. treballadors del mar	209	22.205	106,24
Accidents laborals	1.257	133.007	105,81
Malaties professionals	150	15.590	103,93
SOVI	495	17.911	36,18
Total	18.031	1.609.123	89,24

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

QUADRE III-162.

Pensions d' orfandat 2001, distribució segons els diferents règims

	Nombre	Import mensual	Mitjana mensual
		(en milers de ptes.)	
R. general	3.054	98.940	32,40
R.e. agrari	472	15.798	33,47
agrari compte aliè	252	8.558	33,96
agrari compte propi	220	7.240	32,91
R.e. autònoms	719	16.615	23,11
R.e. treballadors de la llar	36	1.208	33,56
R.e. mina i del carbó	14	792	56,57
R.e. treballadors del mar	97	3.257	33,58
Accidents laborals	183	7.415	40,52
Malaties professionals	7	249	35,57
Total	4.582	144.274	31,49

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

QUADRE III-163.

Pensions per favors familiars 2001, distribució segons els diferents règims

	Nombre	Import mensual	Mitjana mensual
		(en milers de ptes.)	
R. general	151	4.491	29,74
R.e. agrari	22	896	40,73
agrari compte aliè	8	364	45,50
agrari compte propi	14	532	38,00
R.e. autònoms	3	111	37,00
R.e. treballadors de la llar	1	47	47,00
R.e. treballadors del mar	3	137	45,67
Accidents laborals	12	660	55,00
Total	192	6.342	33,03

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Els subsidis d'incapacitat temporal i de maternitat són els més importants quant a la quantia, ja que suposen el 55,55% i el 27,72% del total de subsidis i resta de prestacions econòmiques respectivament (vegeu quadre III-164).

QUADRE III-164.

Import anual dels subsidis 1999-01

	1999	2000	2001
Subsidis	12.693.658	13.288.180	14.246.978
Incapacitat temporal	7.948.338	7.672.678	7.913.465
Risc embarç		3.225	45.031
Seguretat i higiene		6.746	8.910
Maternitat	2.833.321	3.294.970	3.953.876
Prestació familiar	1.643.519	1.991.864	1.921.580
Naixement de fill		3.929	8.089
Part múltiple		27.707	48.823
Altres	268.480	287.061	347.204

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

De tot el que s'ha dit fins ara es pot concloure que l'Institut Nacional de la Seguretat Social va abonar en concepte de prestacions econòmiques un total de 165.743 milions de pessetes (996,14 milions d'€) enfront dels 158 mil milions de pessetes de l'any 2000, amb un augment del 4,81%. El quadre III-165 ofereix el detall de la seva distribució per conceptes.

QUADRE III-165.

Prestacions econòmiques de la Seguretat Social 2000-2001

	2000	2001	01/00
	(en milers de ptes.)		(%)
Pensions	144.843.137	151.495.957	4,59
Invalidesa permanent	21.085.140	22.402.377	6,25
Jubilació	96.028.310	100.033.180	4,17
Viduitat	25.710.800	26.972.863	4,91
Orfandat	1.926.403	2.000.887	3,87
Favor familiar	92.484	86.650	-6,31
Subsidis i altres prestacions	13.288.180	14.246.978	7,21
Incapacitat temporal i risc embarç	7.675.900	7.958.496	3,68
Maternitat	3.294.970	3.953.876	20,00
Protecció a la família	2.023.500	1.978.491	-2,22
Altres	293.810	356.115	21,21
Total	158.131.317	165.742.935	4,81

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

El Ministeri d'Hisenda és l'encarregat d'abonar les prestacions econòmiques als funcionaris en situació passiva, els que es coneixen com les classes passives de l'Estat. Aquestes prestacions varen sumar l'any 2001 un total de 15.075,2 milions de pessetes (90,6 milions d'€) enfront dels 17.273,2 milions de pessetes (103,81 milions d'€) de l'any precedent, la qual cosa suposa una reducció del 12,73%.

Pel que fa al sistema de pensions no contributives de la Seguretat Social, l'entitat gestora del qual és, per a la nostra comunitat autònoma, l'Institut Balear d'Afers Socials, s'ha instrumentat un nivell de protecció no basat en la cotització dels afectats, que possibilita atorgar prestacions als ancians o incapacitats i a les famílies amb fills al seu càrrec que es trobin en una situació de necessitat i que no tinguin accés al sistema professional o contributiu, sempre que compleixin tots els requisits per assolir la condició de beneficiaris que estableixi la llei.

Els beneficiaris tenen dret a rebre una renda econòmica, assistència medicofarmacèutica i els serveis socials del sistema de la Seguretat Social.

Els sistemes de protecció social en la seva modalitat assistencial reuneixen els pensionistes acollits a diferent normativa, que arranca de les pensions no contributives (PNC), passa per les prestacions d'assistència social (FAS) i finalitza per les derivades de la Llei d'integració social del minusvàlid (LISMI).

En el terreny de les pensions no contributives, és a dir, les relatives a invalidesa i jubilació, hi ha hagut a Balears una mitjana mensual de 4.410 i 3.417 pensionistes respectivament durant l'exercici 2001 (dades que no varien gaire respecte de l'exercici anterior) per les quals s'ha abonat un total de 2.700 i 1.826 milions de pessetes (16,23 i 10,97 milions d'€) per a cada un dels conceptes respectivament tal i com es reflecteix en el quadre III-166.

QUADRE III-166.

Pensions no contributives 2000-01

	Invalidesa		Jubilació					
	N. beneficiaris		Import		N. beneficiaris		Import	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001
			(en milers de pessetes)				(en milers de pessetes)	
Gener	4.428	4.419	192.071	193.605	3.413	3.397	199.561	131.031
Febrer	4.476	4.425	219.900	194.944	3.896	3.392	142.209	128.529
Març	4.525	4.426	198.765	199.582	3.379	3.409	129.015	132.630
Abril	4.514	4.412	193.250	189.513	3.385	3.419	126.009	131.488
Maig	4.524	4.423	192.565	192.565	3.392	3.417	125.187	130.517
Juny	4.496	4.440	371.874	382.601	3.401	3.417	247.297	256.129
Juliol	4.469	4.433	192.284	195.242	3.425	3.420	133.103	131.421
Agost	4.453	4.404	186.122	193.543	3.422	3.425	128.438	134.206
Setembre	4.456	4.409	192.128	193.633	3.421	3.420	127.120	129.539
Octubre	4.251	4.403	179.473	196.546	3.246	3.409	115.641	131.514
Novembre	4.360	4.367	366.895	376.716	3.333	3.433	246.428	257.519
Desembre	4.401	4.365	188.610	192.532	3.373	3.442	126.329	131.711
Total			2.673.937	2.701.022			1.846.337	1.826.234

Font: Institut Balear d'Afers Socials.

Amb referència a la gestió de les pensions assistencials, a les Illes Balears s'han abonat durant l'any 2001 un total de 206,5 milions de pessetes (1.241.090 €) a favor de 874 beneficiaris (478 ancians i 396 malalts).

Per acabar, el nombre de beneficiaris dels subsidis de la Llei d'integració social del minusvàlid (LISMI), el pagament dels quals està centralitzat per l'Institut de Migracions i Serveis Socials (IMSERSO), es va reduir de 1.082 (a 31 de gener del 2001) a 943 (a 31 de desembre del 2001). L'import total d'aquests subsidis l'any 2001 ha estat aproximadament de 313 milions de pessetes (1.881.167,89 €), dels quals un 93,47% corresponen a subsidis de garantia d'ingressos mínims (SGIM), un 4,98% a subsidis d'ajuda de tercera persona (SATP) i l'1,55% restant a subsidis de mobilitat i despeses de transport (SMGT), dades que es dedueixen del quadre III-167.

10.3. PROTECCIÓ PER ATUR

Pel que fa a la protecció per atur, a Espanya hi ha també dos nivells de protecció per a aquest concepte: el contributiu i l'assistencial. El primer actua com a renda substitutòria del salari, i és necessària la prèvia cotització per part del treballador per tenir-ne dret. El nivell assistencial actua com a mínim necessari de subsistència per a aquelles persones que manquen de recursos econòmics i no reuneixen les condicions necessàries

QUADRE III-167.

Subsidis de la LISMI 2000-2001

	SGIM				SATP				SMGT			
	N. prestacions		Import		N. prestacions		Import		N. prestacions		Import	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001
	en milers de pessetes				en milers de pessetes				en milers de pessetes			
Gener	1.019	897	25.354	22.532	153	123	1.537	1.196	76	62	500	404
Febrer	1.009	887	25.037	22.004	151	122	1.447	1.186	76	77	469	519
Març	993	880	24.682	21.829	146	122	1.420	1.186	72	63	450	410
Abril	976	869	24.215	21.555	142	119	1.391	1.157	71	63	444	410
Maig	966	864	24.130	21.430	138	119	1.342	1.157	69	63	432	410
Juny	953	851	47.418	42.243	136	115	2.645	2.237	69	63	432	410
Juliol	945	842	23.627	20.882	135	114	1.313	1.109	68	63	425	410
Agost	939	838	23.303	20.761	133	12	1.293	1.089	66	62	413	404
Setembre	930	816	23.153	20.212	131	109	1.274	1.060	64	56	400	365
Octubre	921	809	22.929	20.061	128	108	1.245	1.050	64	55	400	358
Novembre	915	806	45.408	39.962	128	109	2.490	2.120	64	56	400	365
Desembre	905	783	22.804	19.469	125	106	1.216	1.031	63	54	394	385
Total			332.060	292.940			18.613	15.578			5.159	4.850

Font: Institut d'Afers Socials.

per tenir dret a una prestació de caràcter contributiu, o bé quan esgotada la pensió contributiva continuen en situació d'atur. També actua en determinats supòsits com a subsidi per a determinats col·lectius amb especials dificultats per a la seva reinserció en el mercat laboral (com és el cas de les persones que s'integren en el Programa de la renda activa d'inserció).

En el quadre III-168 es detalla la situació de la protecció per atur, a les Illes Balears:

QUADRE III-168.

Nombre de beneficiaris de les prestacions per desocupació 2000-01										
	Prestacions contributives		Subsidis		Total		Atur registrat		Cobertura (%)	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Gener	21.461	22.527	23.759	22.070	45.220	44.597	29.351	30.918	154,07	144,24
Febrer	15.527	16.724	23.028	21.794	38.555	38.518	28.161	29.236	136,91	131,75
Març	11.510	12.814	19.985	18.967	31.495	31.781	26.224	26.812	120,10	118,53
Abril	8.414	9.503	8.247	7.540	16.661	17.043	20.583	21.012	80,95	81,11
Maig	6.768	8.058	4.906	4.751	11.674	12.809	14.854	15.563	78,59	82,30
Juny	6.442	7.892	4.449	4.353	10.891	12.245	14.156	15.055	76,94	81,34
Juliol	7.031	8.869	4.406	4.323	11.437	13.192	13.875	15.272	82,43	86,38
Agost	7.765	9.931	4.388	4.282	12.153	14.213	14.237	15.739	85,36	90,30
Setembre	7.184	9.635	4.499	4.485	11.683	14.120	14.646	16.241	79,77	86,94
Octubre	8.788	12.168	6.352	6.623	15.140	18.791	18.768	20.884	80,67	89,98
Novembre	17.430	17.430	14.766	14.766	32.196	32.196	30.288	30.288	106,30	106,30
Desembre	21.365	22.190	22.519	20.676	43.884	42.866	29.346	30.220	149,54	141,85

Font: INEM, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Com es pot comprovar, el nombre total de beneficiaris de les prestacions per atur, tant contributives com assistencials a les Illes Balears s'ha reduït lleugerament, per passar de 43.884 a 31 de desembre del 2000 a 42.866 a 31 de desembre del 2001, cosa que representa una variació percentual del 2,32% (amb signe negatiu) en relació a l'any anterior. Tot i així, la variació més gran s'ha registrat en els subsidis assistencials que s'han reduït en un 8,18% respecte de l'any 2000, mentre que les prestacions contributives han augmentat en un 3,86%.

La relació de beneficiaris de prestacions per atur i l'atur registrat és coneguda com a taxa de cobertura del període analitzat. La mitjana mensual de beneficiaris l'any 2001 ha estat de 24.364 persones, mentre que la mitjana d'atur per al mateix exercici s'ha situat en 22.270 persones. Això significa que la taxa de cobertura ha estat del 109,4%, taxa gairebé igual que la de l'any anterior.

Pel que fa a la despesa relativa a la prestació per atur, l'any 2001 ha ascendit a un total de 41.202 milions de pessetes (247,36 milions d'€), enfront dels 34.490 milions de

QUADRE III-169.

Import de les prestacions 2000-01								
	Rebutos		Import nòmina		Cotització S.S.		Total	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001
	(nombre)		(en milers)					
Gener	52.623	52.027	4.211.632	4.490.576	1.464.314	1.630.563	5.675.946	6.121.139
Febrer	50.101	51.154	3.804.093	4.300.820	1.190.948	1.438.533	4.995.041	5.739.353
Març	42.436	42.416	2.881.099	3.085.355	824.997	947.605	3.706.096	4.032.960
Abril	34.547	34.794	2.171.828	2.367.373	567.163	678.808	2.738.991	3.046.181
Maig	18.864	19.863	1.182.272	1.377.740	385.271	487.397	1.567.543	1.865.137
Juny	13.675	15.220	994.266	1.173.086	348.294	455.999	1.342.560	1.629.085
Juliol	13.508	15.420	969.909	1.203.934	372.942	499.094	1.342.851	1.703.028
Agost	13.943	16.313	1.023.736	1.309.385	409.377	556.427	1.433.113	1.865.812
Setembre	14.646	17.404	1.052.951	1.386.719	390.111	558.315	1.443.062	1.945.034
Octubre	17.264	21.321	1.144.569	1.538.964	457.650	660.973	1.602.219	2.199.937
Novembre	36.618	42.785	2.250.493	2.989.419	914.052	1.428.340	3.164.545	4.417.759
Desembre	48.507	53.206	3.948.352	4.868.849	1.529.542	1.767.917	5.477.894	6.636.766
Total	356.732	381.923	25.635.200	30.092.220	8.854.661	11.109.971	34.489.861	41.202.191

Font: INEM, Direcció Provincial de les Illes Balears.

pessetes (207,23 milions d'€) de l'exercici precedent. Aquest augment suposa una variació del 19,46% tal i com es reflecteix al quadre III-169.

Per la seva part, la cotització a la Seguretat Social també ha experimentat un increment amb relació a l'exercici 2000. Així, la quantia total per aquest concepte l'any 2001 va ser de 11.110 milions de pessetes (66,77 milions d'€), cosa que suposa un increment percentual del 25,47% respecte de l'any anterior.

Encara dins les prestacions per atur, però a nivell assistencial, hem de fer referència a un nou programa, vigent des de l'any 2000, gestionat per l'Institut Nacional d'Ocupació (INEM) que es coneix amb el nom de renda activa d'inserció (RAI).

Aquest nou programa va dirigit als aturats de més de 45 anys que, en haver esgotat una prestació o subsidi d'atur, manquin de rendes de qualsevol naturalesa, superiors al 75% del salari mínim interprofessional, exclosa la part proporcional de dues pagues extraordinàries, no reuneixin els requisits per jubilar-se i portin inscrits de manera ininterrompuda en la seva oficina, com a demandants de treball, com a mínim dotze mesos. També va dirigit a aquells aturats que sense haver rebut mai prestació o subsidi d'atur reuneixin les tres primeres condicions anteriors i portin inscrits de manera ininterrompuda en la seva oficina, com a demandants de treball, com a mínim dos anys.

El programa de RAI combina la percepció d'una renda amb la cerca activa de feina i, més concretament, consisteix en l'assessorament personalitzat dels Serveis Públics d'Ocupació per a la cerca de treball dels aturats que es comprometin a aquest procés, amb la incorporació preferent a cursos de formació professional, tallers de treball, treball d'interès general i, per últim, en la percepció d'una renda de quantia mensual igual al 75% del salari mínim interprofessional, durant un màxim de deu mesos i a partir dels tres mesos des de la sol·licitud d'incorporació al Programa.

En aquest sentit, l'any 2001 es preveia un col·lectiu amb risc d'exclusió de 1.152 persones, de les quals només presentaren la sol·licitud 150. Durant aquest any es varen pagar un total de 315 rebuts de 55.182 pessetes (331,65 €) cada un. Amb relació a l'any 2000, l'any 2001 el nombre de rebuts s'ha triplicat mentre que l'import de la RAI s'ha incrementat un 4,09%.

10.4. ELS SERVEIS SOCIALS A LES ILLES BALEARS

10.4.1. COMUNITAT AUTÒNOMA

Per tancar el capítol de les polítiques de protecció social s'ha de fer menció als serveis socials que són els encarregats de gestionar els programes vinculats a les problemàtiques socials i que tenen caràcter universal (dirigits a tots els ciutadans i col·lectius sense cap distinció).

El sistema d'acció social de la comunitat autònoma de les Illes Balears s'articula

mitjançant prestacions tècniques, a través de serveis socials generals i específics, i prestacions econòmiques (art. 7 de la Llei 9/1987, d'11 de febrer, d'acció social).

A l'exposició de motius d'aquesta llei s'assenyala que l'assumpció de competències i obligacions en matèria de serveis socials i assistència social per part de les administracions públiques és un fenomen molt recent en el nostre país. Això no obstant, el lamentable desajust que existeix entre els recursos disponibles i les necessitats d'atendre, cada dia més i millor, afegit a la demanda, cada cop major, determina que molts dels seus aspectes de protecció a la vellesa, la infància, els minusvàlids, la dona i els marginats estiguin, encara, insuficientment atesos malgrat els esforços realitzats.

L'acció social depèn avui d'organismes molt diferents. En l'Administració de l'Estat tenen competències alguns departaments ministerials (Treball i Seguretat Social, Sanitat i Consum, Cultura, Educació i Ciència i Justícia i Interior, fonamentalment) però també, l'administració institucional, l'autonòmica i la local tenen competències en la matèria. Pel que fa a la competència autonòmica, l'article 10.12 del nostre Estatut d'autonomia recull la distribució de les competències en matèria d'acció social.

El repartiment competencial entre els ens territorials de la comunitat autònoma de les Illes Balears s'ha establert de manera que corresponen a la comunitat autònoma, a més de la iniciativa legislativa i la potestat reglamentària, les funcions de planificació, ordenació, coordinació, inspecció, etc. i la gestió de serveis de naturalesa interinsular; als consells insulars els corresponen funcions d'estudi i programació de les necessitats en el seu àmbit territorial, així com la gestió dels serveis socials de naturalesa supramunicipal; i als ajuntaments la gestió dels serveis socials de naturalesa municipal o d'àmbit territorial inferior (arts. 14 a 16 de la Llei 9/1987).

La Constitució espanyola estableix una àmplia gamma de compromisos que han d'atendre els poders públics i que recullen diverses accions pròpies del que constitueix l'acció social i, més concretament els serveis socials i l'assistència social. En aquest sentit, es preveu la protecció dels nins (art. 39.4), la promoció de la joventut (art. 48), la prevenció, el tractament, la rehabilitació i integració dels minusvàlids (art. 49), la promoció del benestar social de la tercera edat (art. 50), la promoció de les condicions que permetin una major llibertat, la igualtat i la participació dels individus i dels grups en els quals s'integren (art. 9.2), accions totes elles que hauran de desenvolupar els poders públics dins de l'àmbit de la política social amb mesures de creació, manteniment i gestió de serveis socials i assistència social.

A partir del nou Govern, eleccions del 1999, es va crear a les Illes Balears la Conselleria de Benestar Social¹⁵¹ que hauria de construir un nou model que significàs l'aclariment competencial, la definició normativa de drets dels usuaris dels serveis socials i les

¹⁵¹ Anteriorment no existia una conselleria com a tal i les competències en matèria de benestar social eren adscrites a direccions generals dins Sanitat, Presidència o altres, la qual cosa suposava una dispersió administrativa i competencial, a més d'una normativa reguladora escassa. Sols la Llei d'acció social 9/87 regulava el sistema públic de serveis socials.

partides econòmiques necessàries per fer-los possibles. Internament, la Conselleria s'ha organitzat en funció d'àrees diverses però complementàries de la manera següent: Direcció General de Cooperació, de Joventut, d'Esports, de Planificació i Ordenació Social, de Menors i Família, Institut Balear de la Dona, Institut Balear d'Afers Socials i l'Oficina de Defensa dels Drets del Menor.

Cadascuna de les direccions generals i instituts autònoms té la seva pròpia dinàmica interna i defineix les seves prioritats i línies d'actuació, tot i que és la DG de Planificació i Ordenació Social la qui dóna suport a la tasca amb els seus professionals i partides pressupostàries, per aconseguir amb això i dins aquest model la coherència de línies polítiques d'actuació.

La Llei 9/1987, d'11 de febrer, d'acció social, defineix l'acció social en determinar que les seves prestacions consisteixen en actuacions orientades a proporcionar els mitjans de prevenció, informació, atenció i ajuda a aquelles persones que, a causa de les seves dificultats de desenvolupament en la societat, com són ara disminucions físiques, psíquiques o sensorials, problemes d'edat, sexe, familiars, de marginació social o extrema necessitat, etc., les necessitin.

La Llei ha previst també el finançament del sistema d'acció social, la qual cosa implica el compromís del sector públic a dedicar una part dels seus pressuposts anuals a l'atenció dels serveis socials i a l'assistència social que no pot ser inferior al 6% del total del pressupost inicial.

En conseqüència, i amb aquesta finalitat, en els pressuposts generals de la comunitat autònoma de les Illes Balears de l'exercici 2001, es varen preveure les corresponents dotacions a les matèries d'acció social i assistència social.

En els pressuposts de l'any 2001 es pot considerar que la totalitat dels crèdits consignats dins del grup de funció 3, "Seguretat, protecció i promoció social", es va destinar a acció o assistència social. El total dels crèdits assignats a aquesta funció ascendia a 16.209.651.332 pessetes (97.421.966,58 €), la qual cosa representaven el 10,25% sobre el total del pressupost i sobrepassà en 4,25 punts el percentatge del 6% abans esmentat. En aquest grup de funció s'inclouen els programes relatius a centres assistencials, protecció de menors, pla regional de drogues, gestió de pensions no contributives de la Seguretat Social, programes comunitaris de foment de l'ocupació, promoció i serveis de la joventut i per a la dona (cal fer aquí menció especial que en aquest pressupost apareix per primera vegada l'Institut Balear de la Dona com a entitat autònoma creada per la Llei 7/2000, de 15 de juny), així com altres activitats de protecció social.

Addicionalment, part de les activitats i actuacions previstes en el grup de funció 4, "Producció de béns públics de caràcter social", poden ser considerades com a activitats en matèria d'acció social. Aquest grup de funció té uns crèdits de 21.736.368.598 pessetes (130.638.206,33 €), excloses les competències en matèria d'educació, la qual cosa representa un 13,74% sobre el total del pressupost.

A partir d'aquestes dades, ens interessa destacar, entre altres competències que gesti-

ona la Conselleria de Benestar Social de l'Administració autonòmica, el Programa de renda mínima d'inserció (RMI), regulat pel Decret 117/2001, de 28 de setembre, que estableix com a quantia bàsica l'import mensual de 48.890 pessetes (293,83 €) i uns complements per membres dependents d'un 30% pel primer membre, un 20% pel segon i un 10% per cada un que superi el 3r membre dependent.

L'any 2001 el total de beneficiaris titulars de la RMI ha estat de 538, dels quals 471 corresponen a l'illa de Mallorca, 23 a Menorca i 44 a Eivissa i Formentera. El total de beneficiaris membres dependents ha estat de 497, dels quals n'hi ha 438 de Mallorca, 15 de Menorca i 44 d'Eivissa i Formentera.

Sota aquest concepte, s'ha executat una despesa total de 168.705.019 pessetes (1.013.937,59 €) sobre un pressupost total de 225 milions de pessetes (37.436,85 €). És inviable qualsevol comparació de membres dependents entre els anys 2000 i 2001 ja que l'any 2000 es varen calcular mitjançant l'aplicació del coeficient de 3,5 persones per titular de RMI per falta de dades reals.

Així mateix, entre les activitats de la Conselleria de Benestar Social, cal destacar també el paper que, en matèria de cooperació internacional, ha duit a terme la Direcció General de Cooperació. La seva actuació durant l'any 2001 s'ha basat en el desenvolupament i finançament, mitjançant subvencions, de diferents projectes de cooperació al desenvolupament, tant d'iniciativa pròpia com d'altres entitats. En aquest sentit, la DGC ha actuat en dos grans programes de cooperació: Programa de cooperació al desenvolupament i Programa de sensibilització i educació, a més d'haver desenvolupat programes de formació de cooperants i d'investigació.

El Programa de cooperació al desenvolupament ha consistit bàsicament en ajudes a entitats per a la realització de projectes i en dues accions de cooperació per iniciativa directa de la DGC (a la província de Camagüey i a la regió d'Estelí). Aquestes darreres suposaren subvencions per un total de 89.708.740 pessetes (539.160,39 €). Amb relació als projectes d'altres entitats, dins la convocatòria ordinària, destinada al finançament dels projectes presentats per les entitats solidàries de les Illes Balears, es varen presentar un total de 83 projectes de cooperació al desenvolupament, dels quals n'han estat subvencionats un total de 52, amb una aportació total de 352.574.394 pessetes (2.119.014,78 €). A la convocatòria excepcional varen ser 13 els projectes presentats, dels quals se'n varen aprovar 7 de cooperació a entitats sense ànim de lucre (64.148.164 pessetes) i 3 accions directes dins el Pla específic de cooperació amb l'assemblea provincial de Camagüey (Cuba). Les accions humanitàries i ajudes d'emergència suposaren un volum de subvencions de 126.799.029 pessetes (762.077,51 €), mentre que els ajuts per als projectes de cooperació amb el poble saharià ascendiren a un total de 69.785.633 pessetes (419.420,10 €).

D'altra banda també es varen donar ajuts d'un total de 17.024.773 pessetes (102.320,95 €) a cooperants per a la realització de 23 projectes en els quals hi participaven 58 persones.

El Programa de sensibilització i educació s'ha desenvolupat d'una banda a través de subvencions per a la realització de projectes de cooperació al desenvolupament, dels quals se n'han subvencionat 16 (15 en convocatòria ordinària i un en excepcional), amb una quantia global de 31.331.422 pessetes (188.305,64 €), i de l'altra amb activitats de sensibilització i educació pròpies com ara l'Exposició itinerant de la cooperació per al desenvolupament, Campanya Magrib, Mostra de cinema de l'Àfrica, Edició dels quaderns de pau i solidaritat entre d'altres. A més, la DGC ha participat o donat suport a altres actuacions d'entitats de cooperació i ha treballat amb diferents entitats i organismes tant a nivell insular com estatal (Fons Insulars de Cooperació, Agència Espanyola de Cooperació, Ministeri d'Afers Exteriors i altres comunitats autònomes).

En termes generals es pot concloure que l'any 2001 ha estat especialment rellevant en aquest sentit, ja que per primera vegada s'ha elaborat un esborrany de llei autonòmica de cooperació que iniciarà la seva tramitació com a llei un cop sigui informat pel plenari del Consell de Cooperació, això suposa un avanç important per a l'establiment de les bases que han de regular en el futur els programes i activitats de la DGC.

L'any 2001 ha estat també el primer any que s'ha elaborat un pla d'actuació amb descripció de projectes i activitats i que s'ha iniciat la cooperació directa amb diferents territoris. Val a dir, però, que del que es proposava fer, diverses coses han quedat sense iniciar i alguns projectes s'han aturat, i que, per tant, en alguns sentits les passes donades encara són poques.

De cara als exercicis futurs s'ha de millorar en alguns aspectes com ara augmentar la dotació de personal per permetre un millor seguiment dels projectes finançats i la implementació de noves iniciatives, avançar en l'ordenament de la cooperació (mitjançant la remissió al Parlament de les Illes Balears de la Llei autonòmica de cooperació), crear xarxes de treball entre entitats i agilitar els terminis de pagaments de les subvencions.

Un altre fet remarcable quant als serveis socials a la nostra comunitat autònoma es refereix és l'activitat duita a terme per la Direcció General de Joventut (Conselleria de Benestar Social) que va desenvolupar tot un seguit d'activitats interessants en matèria de joventut.

En aquest sentit, l'any 2001 es va aprovar i desenvolupar el Pla estratègic de joventut del Govern de les Illes Balears 2001-2004 (Pla Jove) que permet donar resposta a la pluralitat de necessitats, interessos, demandes i problemes dels joves. El Pla Jove es concreta en un conjunt de mesures i actuacions estructurades i avaluades a favor dels joves de la nostra comunitat. Recull 9 àrees d'actuació, 77 objectius específics i 248 mesures o actuacions tal i com es detalla en el quadre III-170.

QUADRE III-170.

Mesures del Pla Jove per al 2001: distribució per àrees

Àrea	Mesures	Duites a terme	No previstes per al 2001
Cultura i temps lliure	46	38	-
Educació	28	25	3
Esports	11	11	-
Habitatge	12	10	1
Informació i mediació	22	20	-
Participació, associacionisme i cooperació	31	24	-
Salut	43	19	-
Serveis socials	21	16	-
Treball i formació	34	32	-
Total	248	195	4

Font: Direcció General de Joventut, Conselleria de Benestar Social. Govern de les Illes Balears.

Pel que fa als pressuposts, per a aquest pla s'havien previst per el 2001 un total de 2.839,65 milions de pessetes (17,06 milions d'€), tot i que el pressupost real va ser, finalment, de 3.306,23 milions de pessetes (19,87 milions d'€). Les àrees que varen necessitar un pressupost més elevat varen ser les d'habitatge, treball i formació, educació i cultura.

Una altra de les activitats rellevants de la DG de Joventut va ser la duita a terme en l'àrea d'Europa, sota la qual es varen desenvolupar activitats com ara el programa Joventut 2000-2006 (entre altres activitats bàsicament de difusió del Programa, es varen convocar subvencions per dur a terme projectes dins el seu marc), creació de subcomissions mixtes dins el marc dels convenis culturals signats entre Espanya i altres països europeus (faciliten trobades de treball tècnic de joventut per a l'intercanvi d'experiències i informació), oferta de participació en el concurs d'Euroscola 2001 (organitzat per l'Oficina del Parlament Europeu) i la planificació i organització del programa Turisme Intercultural 2002.

En resum, és interessant fer menció del conjunt d'activitats que organitza, desenvolupa i du a terme la DG de Joventut en matèria d'assessorament, informació i prestació de serveis per als joves. Amb aquesta finalitat s'han creat diferents serveis com ara la TIVE (Oficina Nacional de Turisme i Intercanvi de Joves i Estudiants), la Ràdio Jove, el Programa Cultural Art Jove, el Departament d'Associacionisme, Activitats i Voluntariat, Centre Balear d'Informació i Documentació Jove (àrea d'autoocupació i treball per a joves, àrea de temps lliure, àrea d'habitatge, àrea d'ocupació, àrea d'assessoria jurídica), la convocatòria de subvencions i la prevenció de conductes de risc (conferències, díptics informatius de la campanya de prevenció, tríptics sobre la violència a l'escola, risc laboral i inserció en el mercat laboral). El quadre III-171 reflecteix les subvencions convocades en matèria de joventut.

QUADRE III-171.

**Subvencions convocades per la Conselleria de Benestar Social
en matèria de Joventut 2001**

Modalitat	N. d'expedients	Import
Joventut	93	30.980.953
Integració infants joves	53	17.999.800
Voluntariat	30	3.000.000
Total	176	51.980.753

Font: Direcció General de Joventut, Conselleria de Benestar Social.

L'àrea de major responsabilitat per a tot allò que es refereix als joves, l'execució de mesures judicials dels menors infractors, es troba sota les competències de la Direcció General de Menors (DGM). Aquesta és l'encarregada d'oferir als infractors darrera oportunitat per poder aconseguir la reconducció de les seves conductes cap a una reinserció social mitjançant els dos grans blocs de mesures que es recullen en la llei¹⁵²: les mesures en medi obert i les mesures dins centres d'internament.

La Llei 5/2000, reguladora de la responsabilitat penal dels menors, va entrar en vigor amb una mancança molt important de recursos pel que fa, sobretot, a les millores en les infraestructures dels centres per tal de condicionar-los per a joves amb edats i necessitats de contenció, espais educatius, laborals, de treball, etc., i a la necessitat d'especialistes i recursos per a drogodependències amb menors infractors.

No obstant això, l'any 2001 va ser un any d'avanços, tot i la mancança de recursos. En aquest exercici, es va duplicar l'oferta de places d'internament, es varen adaptar mínimament els centres a les noves necessitats (amb la intenció de continuar amb la millora). Es va aconseguir un patrimoni per tal de poder plantejar els internaments terapèutics i es varen incrementar els recursos professionals amb ràtios definides per mesures i centres.

Quant a l'oferta de places en centres socioeducatius, a principis del 2000 s'havien concertat 12 places amb mesures d'internament al centre es Pinaret les quals varen augmentar fins a 20 gràcies a les obres d'adaptació de l'edifici que allotjaria el nou centre socioeducatiu es Fusteret¹⁵³. L'any 2001 aquesta oferta es veié augmentada fins a un total de 32 places (vegeu quadre III-172).

¹⁵² El 13 de gener del 2001 va entrar en vigor la Llei orgànica 5/2000.

¹⁵³ Es faria servir com a nou centre d'internament en règim semiobert i obert amb una oferta d'intervenció socioeducativa per a 8 places.

QUADRE III-172.

Centres socioeducatius de menors en conflicte social 2000-2001

	Places		Mitjana d'ocupació	
	2000	2001	2000	2001
Es Pinaret	12	24	14	22
Es Fusteret	8	8	4	6
Total	20	32	18	27

Font: Direcció General del Menor, Conselleria de Benestar Social.

Durant l'any 2001, els menors atesos en els centres socioeducatius es Pinaret i es Fusteret foren 59, mentre que l'any anterior foren 31, tal i com es pot veure al quadre III-173.

QUADRE III-173.

Menors en conflicte social atesos en centres socioeducatius 2000-01

	2000	2001
Ingressats 99/00	8	15
Règim tancat	1	-
Règim obert	7	15
Nous ingressos règim tancat	-	15
Cautelar	-	15
Sentència	-	-
Nous ingressos règim semiobert ¹⁸	23	
Cautelar	16	16
Sentència	2	7
Detencions	2	4
Ingrés a la presó	-	1
Total	31	59

Font: Direcció General del Menor, Conselleria de Benestar Social.

D'entre els 59 menors atesos durant el 2001, 15 provenien d'anys anteriors, és a dir, internats a partir de l'antiga Llei 4/1992; mentre que dels 44 nous ingressos que es produeixen durant l'any 2001, 7 són d'acord l'esmentada llei i els 37 restants de conformat amb la nova Llei 5/2000.

Quant a mesures, dels 59 menors atesos durant l'any 2001, 27 han tengut la mesura de tractament ambulatori que ha acompanyat la mesura d'internament, és a dir, quasi el 50% dels menors atesos (vegeu quadre III-174). Cal assenyalar que no es va produir cap internament terapèutic, encara que hi va haver 13 menors amb greus problemes d'addició a les drogues, i que tampoc no hi va haver cap internament de caps de setmana, contràriament a l'any anterior que n'hi hagué 3 (vegeu quadre III-175).

QUADRE III-174.

**Menors en conflicte social atesos en centres socioeducatius
2000- 2001, distribució segons sexe**

	Ingrés 99/00		Règim semiobert		Règim tancat		Ordre judicial	Totals	
	R. Tancat	Cautelar	Sentència	Cautelar	Sentència	2000		2001	
Total	15	-	16	7	15	-	6	31	59
Homes	14	-	15	6	12	-	5	28	52
Dones	1	-	1	1	3	-	1	3	7

Font: Direcció General del Menor, Conselleria de Benestar Social.

QUADRE III-175.

**Menors en conflicte social atesos en centres socioeducatius
2001, distribució segons illa de procedència**

	Ingrés 99/00		Règim semiobert		Règim tancat		Ordre judicial	Totals	
	R. semiobert	R. tancat	Cautelar	Sentència	Cautelar	Sentència		2000	2001
Total	15	-	16	7	15	-	6	31	59
Mallorca	13	-	14	7	13	-	2	27	49
Menorca	1	-	1	-	-	-	1	1	3
Eivissa	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Altres CA	-	-	-	-	1	-	2	1	3
Estrangers	-	-	1	-	1	-	1	1	3

Font: Direcció General del Menor, Conselleria de Benestar Social.

Pel que fa a l'aplicació de mesures de medi obert, l'entrada en vigor de la nova llei 5/2000 va fer que els objectius prioritaris a l'hora de donar respostes adients als menors fossin l'adequació tant del personal com de les institucions implicades i, d'altra banda, es varen materialitzar les mesures de medi obert que la llei assenyala quan no cal una mesura d'internament en règim semiobert o tancat. Aquestes mesures són les següents: llibertat vigilada, prestació en benefici de la comunitat, assistència de dia per a la realització de tasques socioeducatives, tractament ambulatori tant de caràcter psicològic o psiquiàtric com desintoxicació, tasques socioeducatives i convivència amb persona, família o grup educatiu (vegeu quadre III-176).

QUADRE III-176.

Menors infractors atesos per l'equip de medi obert 2001

	Mallorca	Menorca	Eivissa i Formentra	Illes Balears
Total menors	353	38	22	413
Mediacions	167	23	3	193
PSBC	61	3	10	74
Llibertats vigilades	93	10	8	111
Tractament psicològic	23	2	1	26
Centre de dia	6	-	-	6
Tasques socioeducatives	3	-	-	3
Total mesures	436	40	27	503
Mediació	186	23	3	212
PSBC prestacions	62	4	16	82
Llibertat vigilada	140	11	7	158
Tractament psicològic	39	2	1	42
Centre de dia	6	-	-	6
Tasques socioeducatives	3	-	-	3

Font: Direcció General del Menor, Conselleria de Benestar Social.

Correspon a l'Oficina de Defensa dels Drets del Menor (ODDM) vetllar per la defensa, promoció i realització efectiva dels drets dels nins, nines i joves menors de 18 anys i procurar la millora constant dels serveis dirigits a l'atenció dels menors en l'àmbit de les Illes Balears.

Durant l'any 2001, el nombre de situacions que s'han donat ha estat de 383, tot i que també s'han treballat 24 situacions denunciades l'any 2000 però que quedaren sense tancar a 31 de desembre d'aquell any. Així, el total de situacions de queixa i denúncia treballades l'any 2001 ha estat de 407, de les quals 173 (161+12 de l'any anterior) corresponen a integració social i protecció jurídica, 85 (81+4) a educació i cultura, 110 (105+5) a salut i 39 (36+3) al funcionament de l'Administració i entitats privades. En total s'han treballat 140 expedients dels quals 124 corresponen a queixes i denúncies realitzades el mateix any i 16 de l'any anterior (vegeu quadre III-177).

QUADRE III-177.

Queixes i denúncies a l'Oficina de Defensa dels Drets del Menor treballades al llarg del 2001

	Situacions detectades l'any 2000 i treballades l'any 2001	Situacions detectades l'any 2001	%/total
Integració social i protecció jurídica	12	161	42,04
Situacions de risc	5	58	15,14
Menors amb discapacitat	1	4	1,04

Nins de 0 a 3 anys que viuen a la presó	-	-	-
Menors immigrants en situació irregular	2	5	1,31
Explotació laboral de menors	-	4	1,04
Discriminació	1	2	0,52
Habitatge	1	2	0,52
Menors desapareguts	-	2	0,52
Figures jurídiques de protecció	2	44	11,49
Informació, orientació i assessorament	-	40	10,44
Eduació i cultura	4	81	21,15
Escolarització	-	35	9,14
Protecció sociocultural	-	15	3,92
Publicitat i consum	1	5	1,31
Participació	-	4	1,04
Temps lliure	2	7	1,83
Informació, orientació i assessorament	1	15	3,92
Salut	5	105	27,42
Prevenició, promoció i revisió	2	6	1,57
Hàbits i conductes nocius	1	10	2,61
Atenció sanitària	1	8	2,09
Medi ambient	1	6	1,57
Maltractament	-	55	14,36
Alimentació	-	2	0,52
Informació, orientació i assessorament	-	18	4,70
Funcionament	3	36	9,40
Funcionament de les administracions públiques	1	14	3,66
Funcionament d'administració de justícia	1	5	1,31
Funcionament d'entitats privades	-	3	0,78
Informació, orientació i assessorament	1	14	3,66
Total	24	383	100,00

Font: Servei de Menors, Direcció General de Menors i Família, Conselleria de Benestar Social. Govern de les Illes Balears.

Les persones majors i aquelles amb minusvalidesa han gaudit d'uns programes mitjançant els quals han estat atesos en funció de les seves necessitats. L'Institut Balear d'Afers Socials és l'encarregat de fer la gestió dels centres on es desenvoluparan aquests programes. Les dades relatives a aquests programes per als tres últims exercicis (1999-2001) són les que es faciliten en el quadre III-178.

QUADRE III-178.

Persones ateses en els programes d'atenció a persones amb minusvalidesa i d'atenció a persones majors 1999-2001

	1999	2000	2001
Atenció residencial a persones amb minusvalidesa	94	91	102
Minusvàlids psíquics greument afectats	88	85	96
Residències de centres ocupacionals	6	6	6
Centre base	13.534	12.520	8.095
Informació	6.026	4.949	-
Valoracions de reconeixement de minusvalidesa	4.739	5.570	5.844
Tractaments	110	136	142
Orientació ocupacional	2.659	1.865	2.109
Persones majors ateses en centres residencials propis i concertats	864	911	927
Places assistides	544	586	597
Places de vàlids	320	325	330
Persones ateses per serveis d'estades temporals	50	61	64
Socis usuaris de centres de dia de persones majors	32.181	32.901	32.997
Persones ateses en serveis d'estades diürnes	41	54	50
Programes comunitaris	12.792	13.489	16.359
Persones ateses en el programa d'ajuda a domicili (SAD)	2.637	3.334	4.134
Persones ateses en el programa d'integració social	10.155	10.155	12.225

Font: Institut Balear d'Afers Socials, Conselleria de Benestar Social. Govern de les Illes Balears.

10.4.2. CONSELLS INSULARS

Per acabar l'estudi dels serveis socials a les Illes Balears, són també d'interès les xifres relatives a les activitats dutes a terme pels consells insulars, entre les quals podem destacar la seva activitat en matèria de protecció de menors i, més concretament, en matèria d'adopcions i acolliments. En aquest sentit, les dades relatives a aquesta activitat són les que es detallen en el quadre III-179.

QUADRE III-179.

Activitat protectora dels consells insulars 2000-01

	Mallorca		Menorca		Eivissa i Formentera		Illes Balears	
	2000	2001	2001	2001	2000	2001	2000	2001
Total d'adopcions	107	92	4	6	16	8	127	106
Adopcions nacionals	22	10	-	-	5	-	27	10
Adopcions internacionals	85	82	4	6	11	8	100	96
Acolliments familiars	158	142	10	8	11	22	179	172
Guardes a centres	283	162	16	21	10	37	309	220
Tuteles	95	83	13	-	3	16	111	99

Font: Consell Insular de Mallorca, Consell Insular de Menorca, Consell Insular d'Eivissa i Formentera.

Els consells insulars són també els que gestionen el nombre de treballadors socials d'atenció primària, que l'any 2001 foren 116 per al conjunt de les Illes dels quals 89 corresponen a l'illa de Mallorca (vegeu quadre III-180).

QUADRE III-180.

Treballadors socials d'atenció primària i ràtio per habitant 2001

	Mallorca	Menorca	Eivissa i Formentera	Illes Balears
Treballadors socials	89	13	14	116
Població	637.510	75.296	101.209	814.015
Ràtio habitant/ treb. socials	7.163	5.792	7.229	7.017

Font: Consell Insular de Mallorca, Consell Insular de Menorca, Consell Insular d' Eivissa i Formentera.

Una altra activitat remarcable dels consells insulars en matèria de serveis socials és la gestió de centres per a persones majors, tot i que el 68% dels centres que existeixen a les Illes són de gestió privada. L'any 2001 hi va haver una oferta de 2.080 places als 53 centres que hi ha en total a les Illes Balears. El tipus de plaça en oferta pels centres a cada una de les Illes es detalla en el quadre III-181.

QUADRE III-181.

Centres residencials per a persones majors 2001

	Mallorca	Menorca	Eivissa i Formentera	Illes Balears
Centres residencials	45	6	2	53
Gestió pública	13	3	1	17
Gestió privada	32	3	1	36
Places	1.491	348	241	2.080
Per vàlids	920	31	35	986
Assistides	460	277	206	943
Centres de dia	111	36	-	147
Estades temporals	-	4	-	4

Font: Consell Insular de Mallorca, Consell Insular de Menorca, Consell Insular d' Eivissa i Formentera.